

Suomen vaikuttaminen muuttuvassa Euroopan unionissa

Eduskunnan suuri valiokunta

28.9.2016

Juhana Aunesluoma

Tutkimusjohtaja, Eurooppa-tutkimuksen verkosto

Helsingin yliopisto

Suomen EU-linja 2010-luvulla

Suomen EU-politiikkaa on 2010-luvun ohjannut sitoutuminen *status quohon* eli vallitseviin oloihin

Lissabonin sopimuksessa vahvistettuun EU:n rakenteeseen ja toimivallan jakoon on haluttu niin vähän muutoksia kuin mahdollista

EU:n useissa kriiseissä Suomi on noudattanut *pienten korjausten politiikkaa* ja omaksunut *perässäkulkijan aseman*

Taustaoletuksena on ollut, että kriisien jälkeen EU – ja kansainvälinen ja globaali järjestelmä – asettuu uudelleen entiselle kehityspolulle eikä suurille korjausliikkeille ole tarvetta

Toimintaympäristön muutos

Suomen viimeaikaisen EU-linjan taustalla olevat oletukset ovat osoittautuneet vääriksi

Britannian Brexit-äänestys ja eroprosessi EU:sta on osoitus siitä, että *status quota* ei enää ole eikä siihen voi tukeutua

EU:n kriisit ovat aiheuttaneet olennaisia muutoksia EU:n toimintaan

Lisäksi kansainvälinen turvallisuustilanne on vaikeutunut

Länsimaiden johtamat kansainvälisen yhteistyön instituutiot ovat heikentyneet osana globaalien voimasuhteiden muutosta

Minkälaisesta muutoksesta on kyse?

Ajankohtaisilla tapahtumilla (mm. eurokriisi, terrori-iskut, pakolaiset, Ukrainan konflikti) on merkitystä, mutta muutos on syvempi ja rakenteellinen

Muutosta on vauhdittanut maailmantalouden kasvun painopisteen siirtyminen Aasiaan

Euroopan näkökulmasta kyse on oman maanosan ja globaalin monenkeskisen yhteistyön rapautumisesta

Samalla myös asenteet ovat muuttuneet. Poliittisessa kentässä ovat voimistuneet vaatimukset *kansallisen edun* ensisijaisuudesta ja sen ymmärtäminen entistä kapeammin.

Kansainvälisen oikeuden ja normien kunnioitus ja sitovuus on heikentynyt

Menossa on siirtymä kahden ajattelutavan välillä

Yhteistyön paradigma, joka vahvistui toisen maailmansodan ja kylmän sodan päättymisen jälkeen, on korvautumassa kilpailun paradigmalla

Sen sijaan, että EU:n jäsenvaltiot näkisivät yhteistyön ja ylikansallisen päätöksenteon kaikkia hyödyttävänä, sen koetaan haittaavan pääsyä omiin tavoitteisiin

EU:n jäsenmaissa koetaan epäluottamusta **sekä** ylikansallista **että** hallitustenvälistä päätöksentekoa kohtaan.

Eurooppa-politiikka ja kansainvälinen järjestelmä ymmärretään yhä enemmän kansallisvaltioiden keskinäisenä kilpailuna, jossa valtiot ja yhteiskunnat jakautuvat **joko** voittajiin **tai** häviäjiin

Missä muualla muutos näkyy?

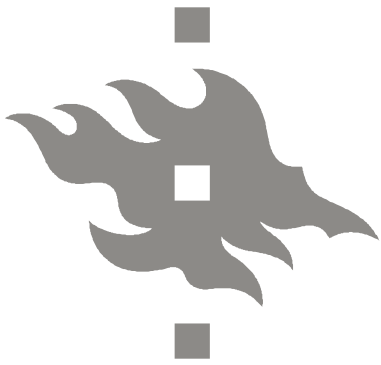
Yhdistyneiden kansakuntien YK:n uudistaminen on jumissa
Maailman kauppajärjestön WTO:n kauppaneuvotteluissa ei
ole 2000-luvulla tapahtunut olennaista edistystä.

Kahdenväliset ja suppeampien maaryhmien neuvottelut
etenevät joiltakin osin paremmin.

Kiina on perustanut alueellisen kilpailijan Kansainväliselle
valuuttarahasto IMF:lle

Keskeiset suurvallat tukeutuvat kahdenväliseen
diplomatiaan, eivätkä hyödynnä kansainvälisten
instituutioiden (YK, ETYJ) mahdollisuuksia.

Materiaalisten resurssien ja globaalien
logistiikkajärjestelmien fyysinen hallinta korostuu.
Geopoliittinen ajattelu vahvistuu

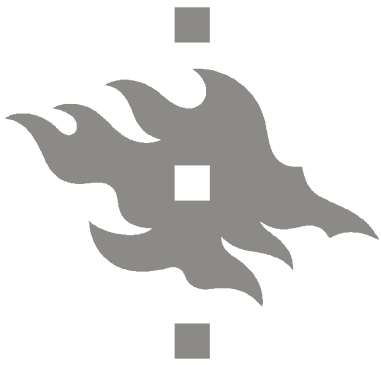
Muutokset ulottuvat myös valtioiden sisälle

Demokratian leviäminen hallintatapana on pysähtynyt 2010-luvulla

Vakiintuneissa demokratioissa esiintyy tyytymättömyyttä ja epäluottamusta perinteisiin edustuksellisen demokratian muotoihin, ja sille etsitään vaihtoehtoja

Politiikassa nojataan ihmisten etnisiin ja kulttuurisiin identiteetteihin ja koettujen erojen korostamiseen. Nationalismin vahvistuminen vaikeuttaa kansainvälistä yhteistyötä entisestään

Muutos ja Suomi

Suomi on taloudellisesti ja sosiaalisesti riippuvainen avoimeen vuorovaikutukseen perustuvasta EU:sta ja globaalista järjestelmästä

Avoin vuorovaikutus edellyttää valtioiden tehokasta yhteistyötä ja monilta osin ylikansallista hallintaa

Siirtymä yhteistyötä korostavasta järjestelmästä suurten maiden kilpailuun tai vastakkainasetteluun ei ole Suomen kansallisten etujen tai turvallisuuden kannalta myönteinen kehityssuunta

Suomi voi vaikuttaa kehityksen suuntaan EU:n ja muiden kansainvälisten organisaatioiden jäsenenä